

KORRUPSIYASIZ JAMIYAT FAROVON

Xayitov Og'abek Egamberdi o'g'li
Buxoro Davlat Universiteti Tarix va Yuridik fakulteti
Yurisprudensiya yo'nalishi 2-bosqich talabasi
ОБЩЕСТВО БЕЗ КОРРУПЦИИ ПРОЦВЕТАЕТ

Хаитов Агабек Эгамберди оглы
*Бухарский государственный университет историко-
 юридического факультет Курс юриспруденции студент*
 2 курса

A SOCIETY WITHOUT CORRUPTION IS PROSPEROUS

Khayitov Oghabek Egamberdi's son
Bukhara State University Faculty of history and law
A student of the 2nd stage of jurisprudence

Annotatsiya: *Mazkur maqolada bugungi kunda jahon miqiyosida global muammoga aylangan, jamiyat va insonlarni jinoyat botqog'iga botirgan, davlat xavfziligiga jiddiy tahdid soladigan korrupsiya va uni samarali yumshatish, shuningdek oldini olish choralari haqida so'z boradi.*

Аннотация: *В данной статье говорится о коррупции, ставшей сегодня глобальной проблемой на мировом уровне, ввергающей общество и людей в трясину преступности, серьезно угрожающей безопасности государства, и мерах по ее эффективному смягчению, а также чтобы предотвратить это.*

Abstract: *This article talks about corruption, which has become a global problem at the world level today, which plunges society and people into the mire of crime, which seriously threatens the security of the state, and measures to effectively mitigate it, as well as to prevent it.*

Kalit so'zlar: *korrupsiya, jamiyat, davlat, konstitutsiya, qonun.*

Ключевые слова: *коррупция, общество, государство, конституция.*

Key words: *corruption, society, state, constitution.*

Kirish. Korrupsiya nima? Ilmiy adabiyotlarda unga quyidagicha ta'rif beriladi: Korrupsiya lotinchadan olingan bo'lib "aynish, poraga sotilish" degan ma'noni bildiradi. Shuningdek korrupsiya mansabdor shaxsning o'z mansabi bo'yicha berilgan huquqlarni shaxsiy boyish maqsadlarida bevosita suiiste'mol qilishidan iborat amaliyot hamdir. Korrupsiya deganda shaxslar yoki muassasalarning insofsiz yoki adolatsiz xatti-harakatlari tushuniladi va bu odatda shaxsiy manfaatlar uchun hokimiyat yoki resurslardan noto'g'ri foydalanish bilan birga ulardan noqonuniy va qonunga xilof ravishda o'zlashtirishni ham o'z ichiga oladi.

Korrupsiyaning tarixiy o'zaklariga e'tibor berar ekanmiz, u juda-juda qadimga borib taqaladi. Bu hol qabilada va bir hududda ma'lum hamda yuqori mavqega ega bo'lish uchun qabila sardorlariga sovg'alar va turli xil buyumlar berish odatidan kelib chiqqan deb hisoblasak ham bo'ladi. O'sha Qadim davrlarda bu holat normal holat sifatida qabul qilingan. Biroq davlat apparatining rivojlanib borishi, uning murakkablashuvi va markaziylishuvi korrupsiyaning davlat rivojlanishiga katta to'siq ekanligini ko'rsatib keldi. Korrupsiyaga qarshi kurashgan birinchi davlat sifatida qadimgi Shumer davlati tan olinadi. Qadimgi davlatlarni ularning boshqaruv, ijro va ayniqsa huquqni muhofaza

<https://orcid.org/0009-0006-3156-5268>

E-mail:

ogabekxayitov10@gmail.com

qiluvchi organlarning poraxoʻrligi qattiq tashvishga solganligi bizgacha saqlanib qolgan turli manbalardan maʼlum. Bu holat esa davlatning obroʻsiga juda qattiq putur etkazardi. Dunyoning etakchi dinlarida ham shuningdek biz musulmonlarning muqaddas dini boʻlgan Islomda ham birinchi navbatda huquqni muhofaza qiluvchi organlarning poraxoʻrligi qattiq qoralanadi. Jumaladan, Injilda “Sovgʻalarni qabul qilma, chunki sovgʻa koʻrni koʻradigan qiladi va haqiqatni oʻzgartiradi” deyilgan boʻlsa, muqaddas kitobimiz Qurʼoni Karimda esa “Boshqalarning mulkini nohaq yoʻl bilan olmangiz va boshqalarga tegishli boʻlgan narsalarni olish uchun oʻz mulkingizdan hokimlaringizga pora qilib uzatmangizlar”, deya qayd etilgan.[6]

Shuni aytib oʻtish joizki, ushbu zararli hodisa katta va kichik, badavlat va kambagʻal boʻlishidan qatʼiy nazar, barcha mamlakatlarda uchraydi. Ushbu zararli illatni bartaraf etish boʻyicha jahon hamjamiyati tomonidan bir qator samarali ishlar amalga oshirilayotgan boʻlsada, hanuzgacha u bartaraf etilmayapti.

Davlat boshqaruv apparati tizimida mansab suisteʼmolchiligi, poraxoʻrlik, uyushgan yoki korrupsion jinoyatchilikning ijtimoiy xavfliligi aynan shu tizim buzilishiga yoki zararlanishiga sabab boʻladi. Davlatning siyosiy, iqtisodiy, huquqiy tizimiga putur yetkazadi. Korrupsiya jinoyatchiligini mansabdorlik jinoyatlarisiz tasavvur etib boʻlmaydi. Mansabni suiisteʼmol qilish orqali mulkni talon-taroj qilish yoki poraxoʻrlik jinoyatlari korrupsiya jinoyatchiligining eng xavfli koʻrinishlaridan biri boʻlib hisoblanadi [7].

Asosiy qism. *“Jamiyatimizda korrupsiya, turli jinoyatlarni sodir etish va boshqa huquqbuzarlik holatlariga qarshi kurashish, ularga yoʻl qoʻymaslik, jinoyatga jazo, albatta, muqarrar ekani toʻgʻrisidagi qonun talablarini amalda taʼminlash boʻyicha qatʼiy choralar koʻrishimiz zarur”.*

Shavkat Mirziyoyev [3].

Korrupsiya qonun ustuvorligini, iqtisodiy rivojlanishni buzadi, davlat institutlariga boʻlgan ishonchni yoʻqotadi va ijtimoiy taraqqiyotga toʻsqinlik qiladi. Korrupsiyaga qarshi kurash odatda huquqiy va tartibga soluvchi choralarni, shuningdek,

shaffoflik, hisobdorlik va yaxshi boshqaruv amaliyotlarini ragʻbatlantirishni oʻz ichiga oladi.

Bugungi kunda xalqaro miqiyosda global muammoga aylangan korrupsiyaning oldini olish boʻyicha deyarli barcha davlatlarda faol kurash olib borilmoqda. Xususan buni birgina yurtimiz misolida ham koʻrishimiz mumkin. Xalqaro tashkilotlar, hukumatlar, fuqarolik jamiyati guruhlari va korxonalar korrupsiyaga qarshi qonunlar, maʼlumot tarqatuvchilarni himoya qilish, mustaqil nazorat organlari va jamoatchilikni xabardor qilish kampaniyalari kabi tashabbuslar orqali korrupsiyaga qarshi kurashish uchun koʻpincha birgalikda ishlaydi.

Yurtimiz korrupsiyaga qarshi kurash boʻyicha dunyoning eng rivojlangan davlatlari, xususan Xitoy va Singapur tajribasidan keng foydalanilmoqda. Davlatimiz mustaqillikka erishgandan soʻng ushbu illatga qarshi kurash davlatimiz siyosatining asosiy yoʻnalishiga aylandi va korrupsiyani jilovlash va tugatish boʻyicha bir qator islohotlar amalga oshirildi. Bu islohotlarning roʻyobi sifatida esa: 2008-yilda Oʻzbekiston BMTning Korrupsiyaga qarshi konvensiyasiga qoʻshildi. 2010-yilda Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkilotining Korrupsiyaga qarshi kurashish tarmogʻi – Istanbul harakat dasturiga qoʻshildi. Bu esa oʻz navbatida yurtimizning korrupsiyaga qarshi kurashishida alohida oʻrin tutadi, albatta.[8]

2016-yilning 14-oktabrida Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning konstitutsiyaviy qonunchilik tashabbusi asosida 6 bob 34 moddadan iborat “Korrupsiyaga qarshi kurashish toʻgʻrisida”gi qonun loyihasi Oliy Majlis tomonidan qabul qilindi va qonun 2017-yil 3-yanvardan boshlab kuchga kirdi. Ushbu qonunning qabul qilinishi yurtimizda korrupsiyaga qarshi samarali kurashishda dasturilamal boʻlib xizmat qilmoqda.

“Korrupsiyaga qarshi kurashish toʻgʻrisida”gi qonunning 4-moddasiga quydagicha taʼrif beriladi:

Korrupsiyaga qarshi kurashishning asosiy prinsiplari quyidagilardan iborat:

- qonuniylik;
- fuqarolar huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarining ustuvorligi;
- ochiqlik va shaffoflik;

- tizimlilik;
- davlat va fuqarolik jamiyatining hamkorligi;
- korrupsiyaning oldini olishga doir chora-tadbirlar ustuvorligi;
- javobgarlikning muqarrarligi[2].

Korrupsiyaga oid huquqbuzarlik bu — korrupsiya alomatlariga ega bo‘lgan, sodir etilganligi uchun qonunchilikda javobgarlik nazarda tutilgan qilmish hisoblanadi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat Kodeksida ham korrupsiya bilan bog‘liq huquqbuzarliklar va jinoyatlar uchun javobgarlik va jazo belgilangan. Masalan, Jinoyat Kodeksining 210-moddasi “Pora olish”, 211-moddasi “Pora berish”, 212-moddasi “Pora olish-berishda vositachilik qilish” kabi moddalarini ko‘rishimiz mumkin. Bundan tashqari yurtimizda korrupsiyaga qarshi bir qancha huquqni muhofaza qiluvchi davlat organlari o‘z faoliyatlarini olib bormoqdalar.

Bular:

- O‘zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi;
- O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi;
- O‘zbekiston Respublikasi Davlat xavfsizlik xizmati;
- O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi;
- O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi.
- O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti.

Yuqorida keltirib o‘tilgan davlat organlari korrupsiyani yuzaga keltiruvchi omillarni bartaraf etishda hamda korrupsiyaga qarshi kurashishda muhim rol o‘ynaydi va alohida o‘rin tutadi [1].

Xulosa.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, korrupsiya jamiyat va davlatning rivojiga jiddiy xavf soladigan tilsiz yov hisoblanadi. Korrupsiyaning ildiz otishi va rivojlanishining bir qancha sabablarini ko‘rib o‘tishimiz mumkin:

- Aholining huquqiy savodxonligining pastligi
- Jamiyat va davlat a‘zolarining o‘z haq-huquqlarini o‘zlari paymol qilishi
- Manfaatlar to‘qnashuvi va qarindosh urug‘chilik
- Xulq-atvor qoidalarining, tarbiya va ma’naviyatning pastligi

- Bozor munosabatlarida barqarorlikning yo‘qligi
- So‘z va axborot erkinligining sust rivojlanganligi
- Aholining davlatni nazorat qilishdagi ishtirokining pastligi
- Inflyatsiyaning yuqori darajada rivojlanganligi
- Iqtisodiyotning davlat tomonidan tartibga solinishi
- Davlat yuqori boshqaruv organlarining aholidan uzilib qolganligi.

Yuqorida keltirib o‘tilganlardan tashqari korrupsiyaga oid qonunlarning ijrosi juda zaif. Korrupsionerlarning jinoiy javobgarlikka tortilish darajasi pastligi korrupsiyaning avj olishiga sabab bo‘lmoqda. O‘zbekistonda korrupsiya jamiyat, biznes va hukumatning deyarli barcha qatlamlarida mavjud. Vatanimiz dunyodagi eng korrupsiyalashgan mamlakatlardan biridir. Transparency International xalqaro tadqiqotlar markazining 2021-yilgi korrupsiyani idrok etish indeksiga muvofiq O‘zbekiston 180 mamlakat ichidan 140-o‘rinni qayd etdi. Bu reytingda 180-o‘rinni egallagan davlat eng korrupsiyalashgan davlat deb hisoblanadi. 2022- yilda esa uchun korrupsiyani idrok qilish indeksida O‘zbekiston 126-o‘rinni egalladi. Bu 2021-yilgi ko‘rsatkichga qaraganda 14 pog‘ona yuqori.

Yuqoridagilardan kelib chiqib xulosa qiladigan bo‘lsak, O‘zbekistonda korrupsiya mamlakatning boshqa mamlakatlarga o‘xshash ravishda bir muammoga aylanib kelmoqda. Bu, yuridik va ijtimoiy tizimlarni yo‘qotib yuradigan va ma‘muriy, iqtisodiy, va siyosiy sohada zarar keltiradigan muammo desak mubolag‘a **bo‘lmaydi**

Foydalanilgan adabiyotlar va ilovalar ro‘yxati:

1. www.lex.uz
2. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi, 5-bo‘lim, 25-bob, 210, 211, 212-moddalar.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezident Sh.M.Mirziyoyevning 2020-yil 24-yanvardagi O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga qilgan Murojaatnomasi.
4. Gazita.uz
5. Spot.uz
6. [O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi](#) (2000-2005)
7. Anticorruption.uz
8. Ombudsman.uz